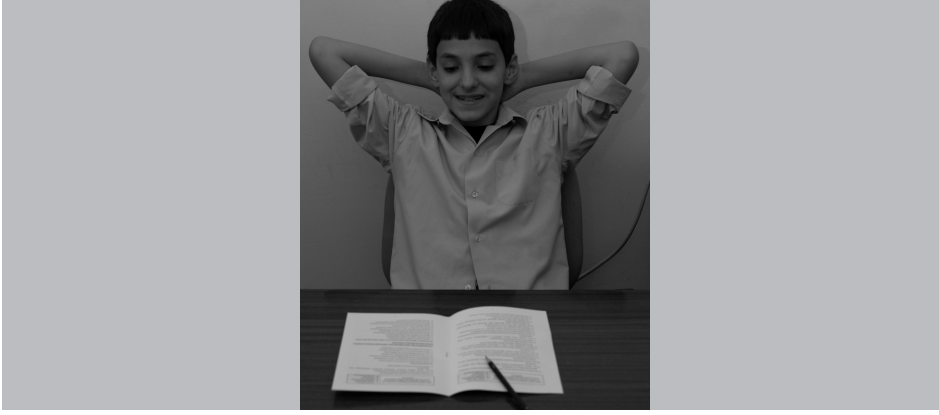

Öğrencilere Öğrenmeyi Öğretme

8

Türkiye’de toplumun bilgi toplumu olma niteliğini daha hızlı kazanabilmesi için bireylerin etkili öğrenciler olmalarına, bunun için de öğrenmeyi öğrenmelerine gerek vardır. Bu da ancak ilköğretimden başlayarak bireylere öğrenmeyi öğretmekle sağlanabilir. Bu nedenle, bugünün öğretmeninden beklenen, öğrencilere yalnız dersinin içeriğini öğretmek değil, aynı zamanda dersin nasıl öğrenileceğini de öğretmektir. Bugün öğrencilerin bütün derslerde öğrenmelerini kolaylaştıracak, hızlandıracak, kalıcı kılacak, hatta zevkli kılacak stratejiler bulunmaktadır. Bunlara genel olarak “öğrenme stratejileri” denmektedir. Öğrencilerin okullarda başarısızlık nedenlerinden birini, öğrencilerin bu stratejileri öğrenip kullanmamları oluşturmaktadır. Onun için ilköğretimden başlayarak öğrencilerin nasıl öğreneceklerini öğrenmelerine, yani öğrenmeyi öğrenmelerine öğretmenlerce yardım edilmesi gereklidir. İşte bu ünite, öğrenmeyi öğrenmenin kapsamı ile öğrenmenin öğrencilere nasıl öğretilbileceği üzerinde durulmaktadır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- “Etkili öğrenci”, “öğrenmeyi öğrenme” ve “öğrenme stratejisi” kavramlarını tanımlayabilecek,
- Etkili öğrencinin özelliklerini açıklayabilecek,
- Öğrenmeyi öğrenmenin kapsamını açıklayabilecek,
- Öğrenme stratejilerinin işlevlerini sayabilecek,
- Öğrenme stratejilerinin türsel özelliklerini açıklayabilecek,
- Öğrenme stratejilerini türlerine göre örneklendirebilecek,
- Okul programlarında öğrenme stratejilerine ne ölçüde yer verildiğini açıklayabilecek,
- Öğretim stratejilerinin öğretiminde kullanılan iki temel yaklaşım arasındaki farkları belirleyebilecek,
- Öğrenme stratejilerinin öğretiminde uygulamak üzere uygun yaklaşımı seçebilecek,
- Öğrenme stratejilerinin öğretiminde göz önünde bulundurulması gereken ilkeleri sayabilecek,
- Öğrenme stratejilerinin öğretiminde yer verilmesi gereken etkinlikleri açıklayabileceksiniz.

Örnek Olay

Atatürk İlköğretim Okulu 4-A sınıfının öğretmeni Ayla Hanım emekli olunca yerine Çiğdem Hanım atandı. Çiğdem Hanım, hemen okula gelerek yeni sınıfıyla öğretime başladı.

Öncelikle yeni öğrencilerini tanımaya çalışan Çiğdem Hanım, çok geçmemiştir ki birçok öğrencisinin bireysel olarak nasıl çalışacakları konusunda güçlük çektiklerini fark etti. Bunun üzerine, izleyen derste yeni konu bölümünü işlerken öğrencilere okudukları konuyu daha iyi anlamalarına yardım edecek bir öğrenme stratejisini açıklayarak kullandı. İki gün sonra öğrencilere aynı stratejiyi kullanarak öğrenmelerini sağlayabilecek bir başka çalışma yaptırdı. Çiğdem Hanım, izleyen hafta başka bir derste bir konuyu işlerken bu kez karşılaştırma çizelgesini öğrencilere tanıttı ve kullanmalarını sağladı. Çiğdem Hanım, bütün dönem boyunca derslerinde öğrencilerine yeri geldikçe değişik öğrenme stratejilerini tanıttı ve kullandı.

Öğrenciler, bir süre sonra öğretmenlerinin öğrettiği bu stratejilerle daha kolay öğrenebildiklerini fark ettiler. Öğrendikleri stratejileri kendi kendilerine çalışırken de kullanmaya başladılar. Çiğdem Hanım da öğrencilerinin öğrenmelerindeki gelişmeyi, öğrencilerinin derslere ve öğrenmeye olan ilgilerindeki artışı somut olarak gördü.

Çiğdem Hanım, dönemin sonuna doğru düzenlediği veli toplantısında öğrencilerin anne babalarının değişik tepkileriyle karşılaştı. Çok mutlu oldu. İzlediği yol etkili olmuştu, işe yaramıştı.

Canan Hanım: Çiğdem Hanım, sizin gelişinizden bu yana kızım da büyük bir değişiklik oldu. Ayşe ders çalışmayı sevmeye başladı. Eskiden "Ders çalışmak istemiyorum. Anlayamıyorum." derken şimdi kendiliğinden odasına çekilip çalışıyor. Söylediğine göre notları da oldukça iyi imiş.

Ali Bey: Evet, aynı şeyler benim oğlum için de geçerli. Siz ne yaptınız da çocuklarımıza öğrenmeyi, çalışmayı sevdirdiniz?

Leyla Hanım: Güven eskiden hep okuyup anlatarak çalışırdı. "Ezberleyemiyorum." diye de üzülür, yakınırdı. Şimdi bakıyorum farklı farklı şeyler yaparak çalışıyor. Şekiller, şemalar çiziyor. Sorduğumda, "Bilgi şeması bu, anne, bilgi şeması." diyor. Ne demekse?

Ayşe Hanım: Benim kızım da eskiden okuyorum diye kitaba bakar dururdu. Şimdi, bakıyorum, okurken renkli kalemlerle kimi cümlelerin altını çiziyor, kimi cümlelerin yanlarına değişik işaretler koyuyor. "Anne, bunlar önemli. Böyle işaretleyince daha iyi anlıyorum." diyor.

Çiğdem Hanım: Öğrencilerimle ilgili söyledikleriniz için çok teşekkür ederim. Demek ki sizler de çocuklarımızın çalışma biçimlerindeki değişimi gözlemlediniz. Onların şimdi daha çok isteyerek ve ne yaptıklarını bilerek çalıştıklarını, daha başarılı olduklarını düşünüyorsunuz. Ben de zaten bunu amaçlamıştım. Benim yaptığım, gerçekte, çocuklara her şeyi öğretmek yerine, çeşitli stratejileri kullanarak nasıl daha iyi öğrenebileceklerini öğretmekti. Yani öğrenmeyi öğretmekti.

Anahtar Kavramlar

- Etkili öğrenici
- Öğrenmeyi öğrenme
- Öğrenme stratejisi
- Bağımsız öğretim yaklaşımı
- Bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımı

İçindekiler

- GİRİŞ
- ETKİLİ ÖĞRENİCİNİN NİTELİĞİ
- ÖĞRENMEYİ ÖĞRENME VE ÖĞRENME STRATEJİLERİ
- OKUL PROGRAMLARINDA ÖĞRENME STRATEJİLERİ
- ÖĞRENME STRATEJİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE YAKLAŞIMLAR
- STRATEJİ ÖĞRETİMİ İLKELERİ VE SÜRECİ

GİRİŞ

Eğitimle ilgili düşünceleri de olan Amerikalı tarihçi Henry Brooks Adams (1839-1918)'in "Nasıl öğreneceğini bilenler, yeterince biliyorlardır." sözü, bugün içinde yaşanılan bilgi çağında da geçerliliğini korumaktadır. Gerçekten, 2000'li yılların başında, bireyin en önemli gereksinmelerinden birini, nasıl öğrenileceğini öğrenme, yaygın söylemiyle *öğrenmeyi öğrenme* oluşturmaktadır.

On dokuzuncu yüzyıldan bu yana dünyada bilim ve teknolojiye, bunun yanı sıra toplum yaşamında önemli değişim ve gelişimler yaşanmaktadır. Bu değişim ve gelişimlere dayalı olarak bilgiler katlanarak artmakta giderek karmaşık bir nitelik kazanmaktadır. Ayrıca, bunların da etkisiyle, bireylerin öğrenme süresi okul yıllarının dışına ve ötesine taşmakta, öğrenmeleri işte ve iş sonrasında da kısacası yaşam boyunca sürmektedir.

Bireylerin bütün bu oluşumlarla baş edebilmeleri, daha açık bir deyişle, dünyadaki değişim ve gelişimlere uyum sağlayabilmeleri, çoğalan ve karmaşıklaşan bilgileri edinip kullanabilmeleri, öğrenmelerini etkin ve verimli biçimde yaşam boyu sürdürebilmeleri, onların *etkili öğrenen bireyler* ya da **etkili öğrenciler** olmaları ile olanaklıdır. Kısacası, etkili öğrenci olmak, bireylerin hem okul yaşamları hem iş yaşamları hem de günlük yaşamları için önem taşımaktadır. Etkili öğrenci olmak da **öğrenmeyi öğrenmekle** olanaklıdır.

ETKİLİ ÖĞRENCİNİN NİTELİĞİ

Etkili öğrenci, başka bir deyişle stratejik öğrenci, neyi ve nasıl öğreneceğini bilen, öğrenmeye güdülenmiş ve öğrenmelerini yönetebilmesi için gerekli olan biliş bilgisi ile denetleme stratejilerine sahip olan bireydir. Etkili öğrenci, öğrenmeyi öz yönetimli olarak birtakım etkinliklerde bulunarak gerçekleştirir. Öğrenme sürecinde etkili öğrenci sırasıyla şu etkinlikleri yapar (Weinstein ve Meyer, 1994):

- Öğrenme amacını belirler,
- Amaca ulaştırıcı stratejileri seçer,
- Seçtiği stratejileri uygulamaya koyar,
- Uygulama sırasında öğrenmenin nasıl gittiğini izler ve gerektiğinde süreçte değişiklikler yapar,
- Elde ettiği sonuçları değerlendirir ve ileriki öğrenmelerine dönük kararlar alır.

Kısacası, etkili öğrenci öğrenme sürecini bilinçli olarak, öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve kalıcılaştırıcı yollarla (Özer, 2002) sürekli denetleyerek gerçekleştirir.

Etkili Öğrenci: Kendi öğrenmelerini amaca ulaştırıcı biçimde yürütme yeterliliğine sahip öğrenci.

Öğrenmeyi Öğrenme: Bireyin öğrenmelerini kolaylaştıracak stratejileri bilmesi, seçmesi ve uygulayabilmesi.

Etkili öğrenciyi temel özellikleriyle tanımlayınız.

ÖĞRENMEYİ ÖĞRENME VE ÖĞRENME STRATEJİLERİ

Etkili öğrenci olmanın gereği öğrenmeyi öğrenmedir. Bu nedenle, öğrenmeyi öğrenme, etkili öğrenci niteliklerini kazanmayı sağlama süreci olarak tanımlanabilir. Öğrenmeyi öğrenme de **öğrenme stratejileri** olarak adlandırılan stratejilerin öğrenilmesini kapsamaktadır.

Öğrenme stratejileri, bireylerin kendi kendilerine öğrenmelerini kolaylaştıran tekniklerdir. Bu stratejiler, öğrenen bireylerin bilgiyi işlemelerine ve yapılandırma-larına yardım eden planlardan ve tekniklerden oluşur. Hem bilişsel hem de duyuşsal yönleri olan öğrenme stratejilerinin öğrenen bireylerce kullanılması, onların öğrenme sonuçlarını ve performanslarını (Weinstein ve Mayer, 1986), başka bir deyişle başarılarını etkilemektedir. Bu bağlamda, öğrenme stratejilerini kullanmanın

Öğrenme Stratejisi: Bireyin kendi kendine öğrenmesini kolaylaştıran tekniklerin her biri.

çeşitli eğitim basamaklarındaki öğrencilerin öğrenmelerine ve akademik başarılarına etkisini belirlemeyi amaçlayan gerek başka ülkelerde gerekse Türkiye’de birçok araştırma yapılmıştır. Deneysel nitelikli araştırmalarda öğrenme stratejilerinin öğretiminin yapıldığı ve o stratejileri kullanan öğrencilerin öğrenmelerinde önemli artışlar olduğu, akademik başarı düzeylerinin yükseldiği belirlenmiştir. Kısacası öğrenme stratejileri kullanımının öğrenmede hem niceliksel hem de niteliksel artışları sağladığı görülmüştür.

Öğrenme stratejileri, öğrenen bireylerin ya da öğrencilerin öğrenmeleri bakımından oldukça önemli işlevleri yerine getirmektedir. Bunların başlıcaları şöyle sıralanabilir (Özer, 2002):

- Öğrencinin kolay ve kalıcı öğrenmesini sağlar,
- Öğrenciyi bilinçli öğrenici durumuna getirir,
- Öğrenciye bağımsız öğrenebilme yeterliği kazandırır,
- Öğrencinin isteyerek ve zevk alarak öğrenmesine katkıda bulunur,
- Öğrencinin okul sonrası öğrenmelerine temel hazırlar.

Öğrenme stratejileri, bireyin öğrenmeyi öğrenmesindeki işlevi bakımından iki ana bileşenden oluşmaktadır: Bunlar **bilişsel stratejiler** ve **biliş bilgisi stratejileri** olarak adlandırılmaktadır. **Bilişsel stratejiler**; öğrenilmesi amaçlanan bilgilerin belleğe alınmasını, bellekte saklanmasını ve geri getirilmesini ya da hatırlanmasını sağlayan stratejilerdir. Bu stratejilerle bilgilerin işlenmesi ve yapılandırılması gerçekleştirilir. Bunun için yineleme, anlamlandırma ve örgütleme stratejilerinden yararlanır. Bilişsel stratejiler, öğrenmede “ne” ve “nasıl” sorularıyla ilgilidir. **Biliş bilgisi stratejileri** ise öğrenme işlemlerinin denetimini ve yönetimini sağlayan stratejilerdir. Bu stratejilerle öğrenen bireyin / öğrencinin öğrenmeye ilişkin işlemleri planlamalarına, izlemelerine, yönlendirmelerine ve gerektiğinde düzeltmelerine yardım eder. Bu amaçla, anlamayı izleme ve duyuşsal stratejilerden yararlanır. Biliş bilgisi stratejileri, öğrenmede “ne zaman” ve “nerede” sorularıyla ilgilidir.

Bilişsel Stratejiler: Bilgilerin belleğe alınmasını, bellekte tutulmasını ve hatırlanmasını sağlayan stratejiler.

Biliş Bilgisi Stratejileri: Öğrenme işlemlerinin yönetimini ve denetimini sağlayan stratejiler.

SIRA SİZDE

2

Bilişsel stratejiler ile biliş bilgisi stratejileri arasındaki ayrım nedir? Açıklayınız.

Öğrenmeyi öğrenmenin kapsamını oluşturan gerek bilişsel gerekse biliş bilgisi nitelikli öğrenme stratejileri, bir bütün olarak, değişik araştırmacılar tarafından değişik biçimlerde sınıflandırılarak ele alınmıştır. Bunların en yaygın olarak kabul gören sınıflamasından (Weinstein ve Mayer, 1986) yararlanılarak öğrenme stratejileri beş grupta toplanabilir (Özer, 2002). Bunlar yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütleme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler olarak adlandırılmaktadır.

- **Yineleme stratejileri**, öğrencinin bilgiyi seçmesine ve edinmesine yardım eden stratejilerdir. Bu stratejilerde temel etkinlik zihinsel yinelemedir. Olduğu gibi hatırlanması istenen bilgilerin öğrenilmesinde bu stratejiler etkilidir. Yineleme stratejileri genellikle temel öğrenmeler için kullanılır. Örnek: Aynen yineleme, sesli okuma, değiştirmeden yazma, satır altı çizme.
- **Anlamlandırma stratejileri**, yeni bilgi ile önceki bilgiler arasında ilişki kurarak anlamlı öğrenmeyi amaçlayan stratejilerdir. Öğrenciler, bu stratejilerle, öğrenmeyi amaçladıkları yeni bilgiyi, daha önce öğrendikleri ve uzun süreli belleklerinde varolan bilgilerle bütünleştirerek ona anlam yükleyerek öğrenirler. Bu ilişkilendirmeyi yaparlarken öğrenciler anlamlandırmayı sağlayan zihinsel imgeler ya da sözel yapılar, cümleler kullanırlar. Örnek: Zihinsel imge oluşturma, cümlede kullanma, başka sözcüklerle anlatma, özetleme, not alma.

Yineleme Stratejileri: Bilgilerin zihinsel yineleme yaparak öğrenilmesini amaçlayan stratejiler.

Anlamlandırma Stratejileri: Yeni bilgiyle önceden öğrenilmiş bilgiler arasında bağ kurarak anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmeyi amaçlayan stratejiler.

- **Örgütlenme stratejileri**, bilgilerin yeniden düzenlenip yapılandırılarak öğrenilmesini sağlamaya dönük stratejilerdir. Anlamlandırma stratejilerinde olduğu gibi, bu stratejilerle öğrenmede de bilgileri anlamlandırmaya önem verilir. Bu nedenle, örgütlenme stratejileri anlamlandırma stratejileriyle birlikte kullanılır. Örgütlenme stratejileri, karmaşık öğrenmeler için de etkili olarak kullanılabilen stratejilerdir.
Örnek: Kümelendirme/gruplandırma, zaman dizinsel/kronolojik sıra yapma, grafiksel düzenleyiciler oluşturma, çizelgeleştirme.
- **Anlamayı izleme stratejileri**, öğrencinin kendi öğrenmelerini düzenlemesine ve yürütmesine yön veren stratejilerdir. Anlamayı izleme, öğrencilerin biliş bilgisine sahip olmalarını gerektirir. Bu nedenle, anlamayı izlemede biliş bilgisi stratejilerinin kullanıldığını söyleyebiliriz. Biliş bilgisi, bireyin kendi biliş yapısı ve yapının nasıl işlediği ile ilgili bilgidir. Her öğrencinin biliş bilgisi farklıdır.
Örnek: Çalışmayı planlama, kendini sorgulama, kendini değerlendirme, hata düzeltme.
- **Duyuşsal stratejiler**, “öğrenmede güdüsel ve duygusal engelleri kaldırmaya yardım eden” (Senemoğlu, 2002, s. 574) stratejilerdir. Öğrenciler, zaman zaman dikkati toplayamama, olumsuz tutumlara sahip olma, sınav kaygısı duyma gibi duygusal nitelikli sorunlarla karşılaşır. Bu sorunlar onların öğrenmelerinde güçlük yaratır ya da onların öğrenmelerini engeller. Öğrenciler bu engelleri duygusal stratejilerden yararlanarak aşabilirler ve kendileri için öğrenmeyi sağlayıcı koşulları oluşturabilirler.
Örnek: Dikkat toplamayı sağlama, güdülenmeyi sağlama, kaygıyla baş etme, zamanı etkili kullanma.

Örgütlenme Stratejileri: Bilgileri yeniden düzenleyerek öğrenmeyi amaçlayan stratejiler.

Anlamayı İzleme Stratejileri: Bireyin, öğrenmelerini düzenlemesine ve yürütmesine yön veren stratejiler.

Duyuşsal Stratejiler: Bireyin öğrenmesiyle ilgili güdüsel ve duygusal engelleri gidermesine yardım eden stratejiler.

OKUL PROGRAMLARINDA ÖĞRENME STRATEJİLERİ

Öğrenmeyi öğrenmenin ya da öğrenme stratejilerinin öğrenilmesinin bütün bireyler açısından önem taşımasına karşın, Türkiye’de ilköğretimden yükseköğretimin sonuna dek okulların eğitim programlarında genellikle ve yalnızca ders içeriklerinin öğretilmesine yer verildiği gözlenmektedir. Öğrenme stratejilerinin öğretilmesine ise çok az ve düzensiz olarak yer verildiği söylenebilir. İlköğretim okulları ile liselerde yapılan sınırlı bir araştırmanın (Özer, 2000) bulguları da bunu destekler niteliktedir. Yapılan bir taramaya göre de Türkiye’de çok az sayıda üniversitenin lisans programlarında öğrenme stratejilerinin öğretilmesini amaçlayan derslere yer verildiği anlaşılmaktadır. Bu veriler, öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmelerinin büyük ölçüde kendilerine bırakıldığı, onların stratejileri rastgele ve el yordamıyla öğrenmekte ve kullanmakta oldukları izlenimini vermektedir. Nitekim, değişik eğitim basamaklarındaki okullarda yapılan araştırmaların (Somuncuoğlu ve Yıldırım, 2000; Talu, 1997; Öztürk, 1995; Özer, 1993; Erden ve Demirel, 1993; Küçükahmet, 1987) sonuçları da öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmeye gereksinimleri olduğunu ortaya koymuştur.

Gerçekte, okullarda “iyi bir öğretim öğrencilere nasıl öğrenileceğini, nasıl hatırlanacağını, nasıl düşünüleceğini ve kendilerini nasıl güdüleyeceklerini öğretmeyi kapsar” (Weinstein ve Mayer, 1986). Bu nedenle, bireylerin öğrenme stratejilerini öğrenebilecekleri en uygun yer okullar, okullarda da en etkili kaynak öğretmenlerdir. Sonuç olarak, okullarda öğretmenlere yeni bir görev düşmektedir: Ders içeriklerini öğretmenin yanı sıra öğrenme stratejilerini de öğrencilere öğretmek.

Okullarda öğretmenlerin öğrencilere öğrenme stratejilerini öğretme görevini yerine getirebilmeleri için kimi önlemlerin alınmasına gerek olduğu kuşkusuzdur. Bu önlemlerin başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Okulların eğitim programlarında öğrenme stratejilerinin öğretime belirgin biçimde yer verilmelidir,
- Ders kitaplarında konu ile ilgili bilgilerin yanında onların öğrenilmesine yardım edecek öğrenme stratejileriyle ilgili açıklayıcı ve örnekli basılı gereçler hazırlanmalı ve kullanıma sunulmalıdır,
- Öğretmenlere yönelik “öğrenme stratejileri ve öğretimi” konusunda hizmet içi eğitim programları düzenlenerek öğretmenlerin katılımı sağlanmalıdır.

SIRA SİZDE

3

Okullarda öğretmenlerin üstlenmeleri beklenen yeni görevin kapsamı ile bu görevi yerine getirmelerini olanaklı kılabacak bireysel nitelikli önlemleri açıklayınız.

ÖĞRENME STRATEJİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE YAKLAŞIMLAR

Okullarda öğrenme stratejilerinin öğrencilere öğretimi için iki temel yaklaşımdan yararlanılabilir: Bunlar, bağımsız ve bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımlarıdır (Weinstein ve Meyer, 1994).

Bağımsız Öğretim Yaklaşımı

Bağımsız öğretim yaklaşımında, öğrenme stratejileri öğrencilere derslerin öğretim programlarının dışında, özel olarak düzenlenen programlar ya da etkinliklerle doğrudan öğretilir. Bunlar ders dışı zamanlarda gerçekleştirilir. Bu tür etkinliklerle amaçlanan, öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmelerini sağlayarak bunları dersleriyle ilgili öğrenmelerinde kullanmalarına yardım etmektir. Kısacası, bağımsız öğretim yaklaşımı ile yapılan strateji öğretimi, derslere ilişkin öğretim programlarından ayrı; ancak onlara ek ve destek olarak gerçekleştirilir.

Bağımsız öğretim yaklaşımında strateji öğretimi, **kısa süreli öğretim**, **uzun süreli öğretim** ve **destekleyici öğretim** olmak üzere üç ayrı biçimde uygulanabilir.

- **Kısa Süreli Öğretim:** Bu tür bir öğretim etkinliğinde belirli bir öğrenme stratejisi ya da birbiriyle ilgili birkaç öğrenme stratejisinin öğretilmesi amaçlanır. Kısa süreli öğretim etkinlikleri, öğrencilerin ortaya çıkan belirli gereksinimlerine dayalı olarak ders dışında düzenlenir. Bunlar, genellikle bir saatlik seminerler, birkaç saat süren çalıştaylar biçiminde uygulanır.
- **Uzun Süreli Öğretim:** Bu tür bir öğretim etkinliği ile öğrencilerin çeşitli öğrenme stratejilerini öğrenip kullanmaları ve daha iyi düzeyde etkili öğrenici olmaları amaçlanır. Uzun süreli öğretim, genellikle okulun eğitim programında öteki derslerin yanı sıra, öğrenme stratejileri ile ilgili bağımsız bir ders olarak düzenlenir. Bu ders, bir yarıyıl ya da bir yıl süreli, çoğu zaman da kredili bir ders olarak programda yer alır. Ancak, kimi durumlarda yalnız gereksinme duyan öğrencilerin isteğe bağlı olarak katılmaları için uzun süreli kurslar biçiminde de düzenlenebilir.
- **Destekleyici Öğretim:** Bu tür bir etkinlik, bir dersin öğretiminin bir parçası olarak düzenlenir. Öğrencilerin bir derse ilişkin öğrenme güçlükleriyle karşılaşmaları durumunda, öğrencilerin güçlüklerini gidermelerine yardımcı olacak öğrenme stratejilerinin öğretimi ayrı bir etkinlik olarak uygulanır. Bu, ders dışında uygulanan, gereksinmeyi karşılamaya yetecek sürelikte bir strateji öğretimi programıdır.

Bağımsız Öğretim Yaklaşımı: Öğrenme stratejilerinin öğrencilere derslerden ayrı olarak düzenlenen etkinliklerle öğretimi.

Destekleyici nitelikteki strateji öğretimi, öğrenme stratejileri ile ilgili bilgilere eğitim programında kullanılan öğretim gereçlerinin içinde yer vererek de sağlanabilir. Bu amaçla özellikle ders kitabı ve alıştırma kitabı gibi basılı öğretim gereçleri kullanılabilir. Öğrenme gereksinmesi olan öğrencilerin çok olduğu ve öğrenme stratejileri konusunda yetkin olan öğretmenlerin sayıca yetersiz olduğu durumlarda bu öğretim biçiminden yararlanılabilir (Weinstein, 1988).

Bütünleştirilmiş Öğretim Yaklaşımı

Bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımında ise öğrenme stratejileri derslerin öğretim programlarıyla bütünleştirilerek onların bir parçası olarak öğretilir. Başka bir deyişle, öğrenme stratejileri derslerde olağan içeriğin öğretilmesi sırasında ve aynı zamanda içeriğin öğretilmesine dönük olarak öğrencilere öğretilir. Böylece öğrenciler, hem derslerin içeriğini oluşturan bilgi ve becerileri hem de öğrenme stratejilerini öğrenirler (Weinstein ve Meyer, 1994).

Örneğin, bir deney süreci açıklanırken bu süreç öğrencilere bir **akış şeması** ile gösterilebilir. Hemen ardından da bunun onların öğrenmelerine ne ölçüde kolaylık sağladığı, akış şemasının ne tür bilgilerin öğrenilmesinde kullanılabileceği onlarla konuşulabilir. Öte yandan, öğrencilere ders kitaplarında bulunmayan bilgileri anlatmadan önce sınıfta herhangi bir not alma tekniği üzerinde durulabilir ve o teknikten yaralanarak onların not tutmaları istenebilir. İzleyen zaman içinde öğrencilerin bu tekniği kullanmaları sağlanarak onların bunu alışkanlığa dönüştürmelerine yardımcı olunabilir. Bu etkinlikler, sınıfta öğretmenler tarafından kimi zaman önceden tasarlanarak kimi zaman da tasarlanmaksızın yeri geldikçe düzenlenebilir.

Öğrenme stratejilerinin dersle bütünleştirilmiş olarak öğretilmesi, derse ve alana özgü stratejilerin anlamlı yollarla uygulanmasına olanak verir (Weinstein ve Meyer, 1994). Bu da hem ders içeriğinin hem de öğrenme stratejilerinin etkili biçimde öğrencilerce öğrenilmesi sonucunu sağlar.

Okullarda öğrenme stratejilerinin öğretiminde öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri ile öğretmenlerin nitelikleri ve okulun olanakları doğrultusunda bağımsız ve bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımlarından biri tercih edilebilir ya da her iki yaklaşım birden de kullanılabilir.

Bütünleştirilmiş Öğretim Yaklaşımı: Öğrenme stratejilerinin öğrencilere derslerde ders konularının öğretilmesiyle kaynaştırılarak öğretilmesi.

Akış Şeması: Bir işin gerektirdiği bir dizi işlemi şekil ve çizgilerle gösteren çizim.

Öğrenme stratejilerinin öğretiminde yararlanılan bağımsız öğretim yaklaşımı ile bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımını karşılaştırınız.

SIRA SİZDE

4

STRATEJİ ÖĞRETİMİ İLKELERİ VE SÜRECİ

Öğrenme stratejilerinin öğretiminde etkili olabilmek için kimi ilkelerin bilinmesi ve göz önünde bulundurulması gereklidir. Bu ilkelerin başlıcaları şöyle sıralanabilir (Paris, 1988):

- Stratejiler, öğrenciler açısından işlevsel ve anlamlı olmalıdır. Seçilen bir strateji, amaçlanan öğrenme görevinin mantıklı bir süre ve çaba ile yapılmasını sağlamalıdır. Ayrıca, öğrencinin yapacağı görev ve strateji arasında bir uyum yaratılmalıdır.
- Strateji öğretimi, hangi stratejilerin kullanılabileceğini, onların nasıl uygulanabileceğini, ne zaman ve niçin yararlı olabileceğini öğrencilere göstermelidir.
- Yapılan strateji öğretimi ile öğrencilerin stratejilerin yararlı ve gerekli olduğuna inanmaları sağlanmalıdır.
- Strateji öğretimi, öğrenciye öz yeterlikle ilgili güvenin yanı sıra başka olumlu duygular da kazandırmalıdır.

- Strateji öğretimi, doğrudan, bilgilendirici ve açıklayıcı olmalıdır.
- Öğrenmede etkili olan stratejileri edinme, uygulama ve izleme sorumluluğu, uygun yöntemler izlenerek öğretmenden öğrencilere aktarılmalıdır.
- Strateji öğretiminde yararlanılan öğretim gereçleri kolay anlaşılır, düşündürücü ve eğlenceli olmalıdır.

Okullarda öğrenme stratejilerin öğretilmesinde, sayılan ilkeler göz önünde bulundurularak çok çeşitli yöntemler ve teknikler kullanılabilir. Bu yöntemler, öğretmenin birikimine ve deneyimine dayalı olarak düz anlatımdan tartışmaya, gözlemden karşılıklı öğretmeye dek uzanabilir. Ancak, hangi yöntem ya da teknik kullanılırsa kullanılsın, etkili bir strateji öğretimi için nasıl bir sürecin izleneceği ya da daha önemlisi süreçte hangi kritik etkinliklere yer verileceği de önemlidir.

Öğrencilere strateji öğretiminde yer verilmesi gerekli en önemli etkinlikler şöyle sıralanabilir (Pressley ve Woloshyn, 1995, s. 12):

- Uygulanan öğretim programının bir parçası olarak belirli bir zaman dilimi içinde birkaç strateji öğretiniz. Ancak, başlangıçta, öğrenciler strateji kullanma düşüncesi taşımaya başlayınca dek, bir kezde bir strateji öğretiniz.
- Her bir yeni stratejiyi uygulamalı olarak örneklendiriniz ve açıklayınız.
- Stratejileri, uygulamada iyi anlaşılmayan yanları üzerinde özellikle durarak yeniden örneklendiriniz ve açıklayınız.
- Stratejileri kullanırlarken kimi biliş bilgisi bilgilerini kendileri bulacak olsalar bile öğrencilere öğrenmekte oldukları stratejileri nerede ve ne zaman kullanabileceklerini belirtiniz.
- Stratejileri olabildiğince çok sayıda uygun öğrenmelerde kullanarak öğrencilere çok alıştırma yapma olanağı sağlayınız. Böylesi alıştırmalar, stratejinin yeterli kullanımı ile nasıl uyarlanacağı ve ne zaman kullanılacağı bilgilerini artırır.
- Öğrencileri, stratejileri kullandıkları sırada nasıl kullandıklarını izlemeye, düşünmeye yönlendiriniz.
- Öğrencileri, stratejileri sürekli kullanmaları ve genellemeleri için yüreklendiriniz. Bu amaçla, gün içinde, öğrenmekte oldukları stratejileri ne zaman kullanabileceklerini hatırlatınız.
- Öğrencilerin öğrenmeler açısından değerli olan beceriler kazandıklarını fark etmelerini sağlayarak strateji kullanmaya dönük güdülenmelerini artırınız.
- Stratejileri öğrencilerin hızlı biçimde uygulayarak öğrenmelerinden çok yansıtıcı etkinlikte bulunarak öğrenilmelerine ağırlık veriniz. Öğrencilerin yüksek düzeydeki kaygılarını gidermek için olanaklı olan her şeyi yapınız. Öğrencileri, akademik etkinliklere katılmaktan alıkoyucu durumlardan kendilerini korumaları için yüreklendiriniz.

Öğrenme stratejilerinin öğretiminde yer verilmesi gereken etkinliklerin en önde geleni, yukarıda görüldüğü gibi, öğretilecek stratejinin özelliklerinin nerede ve ne zaman uygulanabileceğinin öğrencilere açıklanmasıdır. Bunun yanı sıra, stratejinin kullanımının örneklendirilmesine gerek vardır. Ayrıca, stratejinin öğrenci için anlamlı kılınması için stratejiyle ilgili bilgilerin tartışılması ve kullanmaya dönük alıştırmaların yapılması gereklidir. Son olarak, öğrencilerin gerçek durumlarda stratejiyi uygulamaları sağlanmalıdır. Kısacası, strateji öğretiminde öğrencilere yalnızca stratejiyle ilgili bilgi kazandırmakla kalınmamalı, stratejinin beceriye dönüştürülmesi için uygulama çalışmaları da yaptırılmalıdır.

Özet

Temel kavramları bilmek

On dokuzuncu yüzyıldan bu yana dünyada birçok değişim ve gelişimin olduğu gözlenmektedir. Bireylerin bu değişim ve gelişimlere uyum gösterebilmeleri, giderek artan bilgileri edinip kullanabilmeleri, öğrenmelerini yaşam boyu sürdürebilmeleri için etkili öğrenci niteliği kazanmaları önemlidir.

Etkili öğrencinin özelliklerini bilmek

Etkili öğrenci, neyi öğreneceğini ve nasıl öğreneceğini bilen, öğrenmelerini kendisi yönetebilen kişidir. Etkili öğrenci, öğrenme sürecini uygun öğrenme stratejilerini kullanarak öğrenmelerini sürekli denetleyerek bilinçli bir biçimde gerçekleştirir. Bu nedenle, etkili öğrenci olmanın temel niteliği, nasıl öğreneceğini öğrenme, daha terimleşmiş deyişle öğrenmeyi öğrenmedir.

Öğrenmeyi öğrenmenin kapsamını açıklamak

Öğrenmeyi öğrenme de bireyin ya da öğrencinin kendi öğrenmelerini etkili biçimde yürütmesine olanak sağlayan öğrenme stratejilerini kapsamaktadır.

Öğrenme stratejilerinin işlevlerini saymak

Öğrenme stratejileri, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini kolaylaştıran tekniklerdir. Bu stratejiler aracılığıyla öğrenci, öğrenme sürecinde bilgileri daha kolay işleyip yapılandırabilir. Ayrıca, bağımsız öğrenebilme yeterliği kazanır ve öğrenmekten daha çok zevk almaya başlar. Nitekim, yapılan birçok araştırmada öğrenme stratejilerini kullanan öğrencilerin öğrenme sonuçlarında ve performanslarında -başarılarında- yükselmeler olduğu saptanmıştır.

Öğrenme stratejisi türlerini örneklendirmek

Öğrencilerin öğrenmelerinde yararlanabilecekleri gerek bilişsel nitelikli gerekse biliş bilgisi nitelikli çeşitli öğrenme stratejileri vardır. Bunlar beş grupta toplanabilir: Yineleme stratejileri, anlamlandırma stratejileri, örgütleme stratejileri, anlamayı izleme stratejileri ve duyuşsal stratejiler. Okullarda “iyi bir öğretim, öğrencilere nasıl öğrenebileceğini, nasıl hatırlanacağını, nasıl düşünüleceğini ve kendilerini nasıl güdüleyeceklerini öğretmeyi kapsar.” Bu nedenle, okulların öğretim programlarında öğrencilere yalnız ders içeriklerinin öğretilmesi yeterli değildir, onlara öğrenme stratejilerinin de öğretilmesine gereksinme vardır.

Öğrenme stratejilerinin öğretiminde kullanılan iki temel yaklaşım arasından uygun olanı seçmek

Öğrenme stratejilerinin öğretiminde yararlanılabilecek iki temel yaklaşım vardır: Bağımsız öğretim yaklaşımı ve bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımı.

Bağımsız öğretim yaklaşımında; öğrenme stratejileri öğrencilere derslerin dışında, onlardan bağımsız olarak değişik programlar ya da etkinliklerle öğretilir. Bu tür bir öğretimle öğrencilerin çeşitli öğrenme stratejilerini öğrenmeleri ve bunları gereksinme duyduklarında dersleriyle ilgili öğrenmelerde kullanmaları amaçlanır. Bağımsız öğretim yaklaşımı üç ayrı biçimde uygulanabilir. Bunlardan kısa süreli öğretimle belirli bir öğretim stratejisinin ya da birbiriyle ilgili birkaç öğrenme stratejisinin öğrencilere öğretilmesi sağlanır. Bu öğretim biçimi, genellikle bir saatlik seminerler ya da birkaç saat süren çalıştaylar biçiminde uygulanır. İkinci öğretim biçimi olan uzun süreli öğretimle öğrencilerin etkili öğrenci olmaları için çok sayıda değişik öğrenme stratejisini öğrenmeleri gerçekleştirilir. Buna dönük olarak bir dönem ya da bir öğretim yılı süren ayrı dersler, kurslar ya da programlar düzenlenir. Destekleyici öğretim olarak adlandırılan üçüncü öğretim biçimi ise bir derse dayalı olarak öğrencilerin belirli güçlüklerini gidermek üzere, dersin dışında ve gereksinmeyi karşılayacak sürede etkinliklerle gerçekleştirilir. Öte yandan, bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımında, öğrenme stratejileri öğrencilere derslerin öğretim programlarının bir parçası olarak onlarla bütünleştirilerek öğretilir. Söz gelimi, öğretmen dersiyle ilgili bir konuyu işlerken aynı zamanda o konunun öğrenilmesinde kullanılacak bir öğrenme stratejisini birlikte öğretir. Böylece öğrenciler, hem işlenen konuyu hem de öğrenme stratejisini öğrenirler. Öğrencilerin öğrendikleri stratejiyi daha sonraki öğrenmelerinde de kullanmaları sağlanarak strateji kullanımını beceriye dönüştürmelerine yardımcı olunur.

Öğretim stratejilerinin öğretilmesinde yer verilmesi gereken ilkeleri ve etkinlikleri açıklamak

Okulda etkili bir strateji öğretiminin gerçekleştirilebilmesi için hangi öğretim yaklaşımı uygulanırsa uygulansın, kimi ilkelerin göz önünde bulundurulması gereklidir. Strateji öğretiminde, özellikle, öğretilen stratejilerin öğrenciler açısından işlevsel olmasına, öğrencilerde stratejilerin yararlılığına ve gerekliliğine ilişkin inanç geliştirmeye, öğrencilere öz yeterlikleriyle ilgili güven kazandırmaya ve strateji öğretiminde kullanılan öğretim gereçlerinin kolay anlaşılır, düşündürücü ve eğlendirici olmasına özen gösterilmelidir. Bunların yanı sıra, strateji öğretiminde kimi etkinliklere yer verilmesine de önem verilmelidir. Bu bağlamda, öğretilen strateji uygulamalı olarak öğrencilere gösterilmeli ve gerekli açıklamalar yapılmalı, stratejinin nerede ve ne zaman uygulanabileceğine ilişkin bilgi verilmeli, öğrencilerin öğrenilen stratejiyi tartışmaları sağlanmalı ve olabildiğince çok uygulama çalışması yaptırarak öğrencilerin strateji kullanımları beceriye dönüştürülmelidir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi, etkili öğrenci **olmayan** öğrencinin özelliklerinden biridir?

- Neyi ve nasıl öğreneceğini bimesi
- Öğretmenin seçtiği stratejiyi uygulaması
- Öğrenme sürecinde öğrenmelerini denetlemesi
- Öğrenmeye güdülenmiş olması
- Öğrenmeleriyle ilgili ileriye dönük kararlar alması

2. Aşağıdakilerden hangisi, etkili öğrencinin öğrenme sürecinde yapması gereken etkinliklerden biri **değildir**?

- Öğrenme amacını belirlemesi
- Öğrenmeyi sağlayıcı strateji seçmesi
- Seçilen stratejiyi uygulaması
- Uygulanan stratejiyi tanımlaması
- Öğrenmeyi izleme ve değerlendirmesi

3. Aşağıdakilerden hangisi, öğrenme stratejilerinin işlevlerinden biri **değildir**?

- Öğrenciyi bilinçli öğrenci durumuna getirmesi
- Öğrencinin kolay ve kalıcı öğrenmesini sağlaması
- Öğrencinin okul sonrası öğrenmeleri için temel oluşturması
- Öğrencinin öğretmenden yeterince yararlanmasını sağlaması
- Öğrencinin isteyerek ve zevk alarak öğrenmesine katkıda bulunması

4. Bir öğrenci, metindeki öğrenmesi gereken bilgileri çoğu zaman kendi sözcük ve cümleleriyle anlatarak öğrenmeyi tercih etmektedir. Bu öğrencinin kullandığı strateji aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- Anlamayı izleme stratejilerine
- Örgütlenme stratejilerine
- Anlamlandırma stratejilerine
- Yineleme stratejilerine
- Duyuşsal stratejilere

5. Araştırmalara dayalı olarak, Türkiye’de ilköğretim okullarında öğrenme stratejilerinin öğretimi ile ilgili aşağıda belirtilen yargılardan hangisi **yanlıştır**?

- Öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmeleri kendilerine bırakılmıştır.
- Derslerde yalnızca içeriğin öğretilmesine yer verilmektedir.
- Öğrenme stratejilerinin öğrenilmesi öğrenciler açısından önem taşımaktadır.
- Öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmeye gereksinimleri vardır.
- Programda, öğrenme stratejilerinin öğretilmesine yönelik derslere yer verilmektedir.

6. Strateji öğretiminde uygulanan bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımının, bağımsız öğretim yaklaşımından farkı aşağıdakilerden hangisidir?

- Strateji öğretiminin, öğretim programının bir parçası olarak uygulanması
- Strateji öğretiminin, kurs ya da seminer biçiminde düzenlenmesi
- Stratejilerin dersin içeriğinden ayrı olarak öğretilmesi
- Strateji öğretiminin ayrı bir ders olarak uygulanması
- Strateji öğretiminin belirli bir derse bağlı olarak değil, genel anlamda yapılması

7. Öğrenme stratejilerinin öğretiminde aşağıdaki etkinliklerden hangisi diğerlerine göre daha **önemsizdir**?

- Öğrenme stratejisinin açıklanması
- Öğrenme stratejisinin kullanımının örneklenmesi
- Öğrenme stratejisi ile ilgili bilgilerin tartışılması
- Öğrenme stratejisini kullanma alıştırmaları yapılması
- Öğrenme stratejisinin öğretiminde eğlenceli geçreçler kullanılması

8. “Öğretmenim bize bu stratejileri uygularsak daha kolay öğrenebileceğimizi söylüyor. Stratejiyi ayrıntılı olarak açıklıyor. Kendisi de öğreniyormuş gibi uyguluyor. Örnek için kullandığı ders metinleri de çok eğlenceli. Ama bana göre bunların tümü boşuna. Bu stratejilerin öğrenmemizi kolaylaştıracağını düşünmüyorum.” Beşinci sınıfta strateji öğretimi yapmaya çalışan öğretmenin girişimlerini öğrencilerden Demir yukarıdaki gibi değerlendiriyor. Demir’in bu düşüncesi, aşağıda belirtilen öğretim ilkelerinden hangisinin **uygulanmadığını** göstermektedir?

- Strateji öğretiminin, doğrudan bilgilendirici ve açıklayıcı olması
- Öğrencilerin stratejilerin yararlı ve gerekli olduğuna inanmaları sağlanması
- Strateji öğretiminde kullanılan gereçlerin, kolay anlaşılır ve eğlenceli olması
- Stratejinin nasıl uygulanacağı, ne zaman ve niçin yararlı olacağını gösterilmesi
- Strateji öğretiminin, öğrenciye özyeterlilikle ilgili güven kazandırması

9. Aşağıdakilerden hangisi bağımsız öğretim yaklaşımına **ters** düşen bir uygulamadır?

- Bir derse özgü stratejilerin anlamlı biçimde uygulanması
- Strateji öğretimi için derslerde zaman harcanmaması
- Özel seminerler düzenleyerek, strateji öğretimi yapılması
- Strateji öğretiminde bu alanda yetkin kişilerden yararlanılması
- Belirli bir dersi göz önünde tutmadan çeşitli stratejilerin öğretilmesi

10. Öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanmayı beceriye dönüştürmelerini sağlamak için aşağıdaki uygulamalardan hangisi **daha etkilidir**?

- Öğrencilere olabildiğince çok uygulama çalışması yaptırma
- Öğrencileri stratejileri sürekli kullanmaları için yüreklendirme
- Öğrencilere, stratejileri yansıtıcı etkinliklerle öğretme
- Öğrencilerin uygulamada iyi anlamadıkları yönler üzerinde durma
- Öğrencilere belirli bir zaman diliminde yalnız birkaç strateji öğretme

Okuma Parçası

Bir Araştırma:

Okullarda öğrenme stratejilerinin öğretimine yeterince yer veriliyor mu?

Bilginin yoğun olarak öğrenilmesinin gereksinme olduğu çağımızda gerek okul öğrenmelerinde gerekse okul sonrası yaşam için gerekli olan öğrenmelerde başarılı olmanın en önemli anahtarı, etkili öğrenme yeterliliğine sahip olmaktır. Etkili öğrenmenin ana öge ya da süreçlerinden birini de öğrenmeyi öğrenme, onun kapsadığı öğrenme stratejileri oluşturmaktadır. Öğrenme stratejileri, öğrencinin kendi başına öğrenmesini kolaylaştıran tekniklerdir. Öğrenme stratejileri ile bir öğrenci, öğrenmelerini kendisi planlayıp yürütebilir, öğrenmelerini daha kolay ve kalıcı biçimde gerçekleştirebilir. Bu nedenle, hangi eğitim basamağında olurlarsa olsunlar, öğrencilerin öğrenme stratejilerini öğrenmeye gereksinimleri vardır. Öğrencilerin bu gereksinimlerinin karşılanması, okulların eğitim programlarına öğrenme stratejilerinin öğretiminin gerçekçi biçimde sokulmasıyla olanaklıdır.

Bu araştırma ile ilköğretim okulları ile liselerin eğitim programlarında öğrenme stratejilerinin öğretimine yeterince yer verilip verilmediği saptanmaya çalışılmıştır. 2001-2002 öğretim yılında Eskişehir ilinde bu okullarda görev yapan 349 öğretmenin görüşlerinin alınarak gerçekleştirildiği araştırmanın verilerinin çözümlenmesiyle şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Öğrenme stratejilerinin ders dışında kurs, seminer ya da toplantı gibi etkinliklerle öğrencilere öğretimine, ilköğretim okulları ile liselerin büyük bölümünde az yoğunlukta yer verilmekte, küçük bir bölümünde ise hiç yer verilmemektedir.
- İlköğretim okulu ile liselerde yaklaşık bütün öğretmenler derslerinde öğrenme stratejilerinin öğretimini yapmaktadırlar. Ancak bu öğretimin yoğunluğu da, az denebilecek düzeydedir. Öte yandan, öğretmenlerin büyük bir bölümü derslerde öğrenme stratejilerini konuları işledikleri sırada öğretmeyi tercih etmektedirler. Liselerdeki öğretmenlerin bir bölümü ilköğretim okulu öğretmenlerinden farklı olarak öğrenme stratejilerini öğretmeyip yalnız onları öğrenmelerinde kullanmalarının yararlı olacağını belirtmektedirler.
- Öğretmenlerin yaklaşık tümü, ilköğretim okulları ile liselerde öğrencilere öğrenme stratejilerini öğretmenin yararlı olacağına inanmaktadırlar.

- İlköğretim okulu öğretmenleri ile lise öğretmenleri arasında farklılık olmakla birlikte, öğretmenler genel olarak öğrenme stratejileriyle ilgili öğrenmelerini yükseköğrenimleri sırasında “kurs” olarak, konuyla ilgili kitaplar okuyarak, öğretmenlikleri sırasında hizmet içi eğitim programına katılarak edinmişlerdir.
- Öğretmenlerin tümünün öğrenme stratejileri konusunda kendilerini yeterli görmelerine karşılık bunların büyük bölümünün yeterlilik düzeyi -kendi bildirimlerine göre- düşüktür. Bu, onların öğrenme stratejilerini öğrencilerine etkili biçimde öğretmelerine olanak vermeyecek bir düzey olarak nitelendirilebilir.
- Öğretmenlerin büyük bir bölümü, öğrenme stratejileriyle ilgili olarak düzenlenecek bir hizmet içi eğitim programına katılmaya istek duymaktadırlar. Lise öğretmenlerinin bu isteği ilköğretim okulu öğretmenlerinden daha çok duydukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin bu istekliliği, onların -yeterlilik düzeylerinin düşük olması göz önünde tutulduğunda- öğrenme stratejilerini öğrenme gereksinmesi içinde olduklarının bir göstergesi sayılabilir.

Bütün bu sonuçlara dayalı olarak, ilköğretim okulları ile liselerin eğitim programlarında öğrenme stratejilerinin öğretilmesine gerek dersler dışında gerekse derslerde yer verilmekle birlikte bunların doyurucu yoğunlukta olmadığı, öğretmenlerin öğrencilerine öğrenme stratejilerinin öğretilmesini etkili biçimde yapmaya olanak verecek yeterlilikten uzak olduğu, bunun yanı sıra öğretmenlerin öğrenme stratejileriyle ilgili eğitim almaya istekli oldukları söylenebilir.

Kaynak: Özer, B. (2002). İlköğretim ve ortaöğretim okullarının eğitim programlarında öğrenme stratejileri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 1(1), 17-32.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. b	Yanıtınız yanlış ise “Etkili Öğrencinin Niteliği” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. d	Yanıtınız yanlış ise “Etkili Öğrencinin Niteliği” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. d	Yanıtınız yanlış ise “Öğrenmeyi Öğrenme ve Öğrenme Stratejileri” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. c	Yanıtınız yanlış ise “Öğrenmeyi Öğrenme ve Öğrenme Stratejileri” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. e	Yanıtınız yanlış ise “Okul Programlarında Öğrenme Stratejileri” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. a	Yanıtınız yanlış ise “Öğrenme Stratejilerinin Öğretiminde Yaklaşımlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. e	Yanıtınız yanlış ise “Strateji Öğretim İlkeleri ve Süreci” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. b	Yanıtınız yanlış ise “Strateji Öğretim İlkeleri ve Süreci” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. a	Yanıtınız yanlış ise “Öğrenme Stratejilerinin Öğretiminde Yaklaşımlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. a	Yanıtınız yanlış ise “Strateji Öğretim İlkeleri ve Süreci” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Etkili öğrenci, kendi öğrenmelerini kendisi yürütebilen öğrencidir. Etkili öğrenci, neyi öğreneceğini bilir, öğreneceği bilgi ya da beceriye uygun stratejileri seçebilir ve o stratejileri uygulayarak öğrenmesini gerçekleştirir. Kısacası, etkili öğrenci zengin bir öğrenme stratejisi dağarcığına sahiptir, onları bilinçli kullanır ve öğrenmeyi istekle gerçekleştirir.

Sıra Sizde 2

Bilişsel stratejiler, öğrenilmesi istenen bilgilerin belleğe alınıp saklanmasını ve gerekli olduğunda geri getirilmesini sağlar. Bunlarla öğrenci, bilgileri işler ve kendine mal eder. Biliş bilgisi stratejileri ise, öğrenmenin yönetimini ve denetimini sağlar. Bunlarla da öğrenci, öğrenmelerini planlayabilir, yönlendirebilir, izleyebilir ve gerektiğinde düzeltici ya da iyileştirici eylemlerde bulunabilir. Öğretimde bilişsel stratejiler ne ve nasıl sorularıyla ilgilenirken, biliş bilgisi stratejileri *ne zaman* ve *nerede* soruları ile ilgilenir.

Sıra Sizde 3

Öğretmenlerin yeni görevi, öğrencilere derslerin içeriğini, yani konularını öğretmenin yanı sıra onların nasıl öğrenileceğini de onlara öğretmek. Daha açık bir deyişle, öğretmenler, öğrencilere dersleriyle ilgili öğrenmelerinde yararlanabilecekleri öğrenme stratejilerini de öğretmelidirler. Ancak, öğretmenlerin bunu gerçekleştirebilmeleri için her şeyden önce stratejilerin öğrencilerinin öğrenmelerine yardım edebileceğine inanmaları ve kendilerinin bu stratejilerle ilgili yeterince bilgi sahibi olmaları gereklidir. Ayrıca, hangi stratejilerin kendi derslerinde en çok kullanılabileceğini belirlemelidirler. Daha sonra da belirledikleri stratejilere ağırlık vererek derslerinde öğrencilerinin uygun yaklaşımla öğrenme stratejilerini öğrenmelerini sağlamalıdır.

Sıra Sizde 4

Bağımsız öğretim yaklaşımı ile öğrenme stratejileri derslerin dışında, onlardan bağımsız olarak öğretilir. Buna karşılık bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımında, öğrenme stratejileri derste dersin bir parçası olarak öğretilir. Bağımsız öğretim yaklaşımında, öğrenme stratejileri özellikleriyle ve uygulama süreciyle doğrudan öğretilir ve öğrencilerin bunları dersleriyle ilgili öğrenmelerinde kullanmaları beklenir. Oysa bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımında bir öğrenme stratejisi, bir konunun öğretimi sırasında onun daha kolay öğrenilmesini sağlama ya dönük olarak konuyla birlikte öğretilir. Bağımsız öğretim yaklaşımında, öğrenme stratejilerinin derslerin öğrenilmesiyle ilişkilendirilmesi daha çok öğrencilere bırakılırken bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımında bu ilişkilendirme daha stratejilerin öğretimi sırasında dersle iç içe yapılmaktadır. Bu nedenle, ilköğretim okulunda strateji öğretiminde bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımının daha yararlı olduğu söylenebilir.

Sıra Sizde 5

Öğrenme stratejilerinin öğretiminde şu temel etkinliklerin başarılı bir öğretim için kaçınılmaz olduğu söylenebilir: Öğretmek için öğrencilerin gereksinmelerine uygun stratejileri seçmek, öğretimi yapılan stratejinin özelliklerini ve uygulama biçimini açıklamak ve örneklendirmek, öğrencilerin öğrenmekte oldukları strateji ile ilgili tartışmalarını sağlamak ve öğrencilere olabildiğince çok uygulama çalışması yaptırarak stratejinin kullanımını beceriye dönüştürmek.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Erden, M. ve Demirel, M. (1993). İlkokul beşinci sınıf öğrencilerinin kullandıkları öğrenme stratejilerinin etkililiği. **İzmir 1. Eğitim Kongresi Bildirileri** (ss. 254-261). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi.
- Küçükahmet, L. (1987). **Öğrencilerin Çalışma Alışkanlık ve Tutumları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Özer, B. (2002). İlköğretim ve ortaöğretim okullarının eğitim programlarında öğrenme stratejileri. **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**, 1(1), 17-32.
- Özer, B. (1993). **Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme ve Ders Çalışmadaki Yeterliliği**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Öztürk, B. (1995). **Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrenciler Tarafından Kullanılma Durumları**. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paris, S. G. (1988). Models and metaphors of learning strategies. C.E. Weinstein, E.T.Goetz ve P.A. Alexander (Ed.), **Learning and Study Strategies** (ss. 299-321). San Diego, California: Academic Press, Inc.
- Pressley, M. ve Voloshyn, V. (1995). **Cognitive Strategy Instruction That Really Improves Children's Academic Performance** (2. baskı). Cambridge: Brookline Books.
- Senemoğlu, N. (2002). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Somuncuoğlu, Y. ve Yıldırım, A. (2000). Öğrenme stratejileri kullanımının çeşitli değişkenlerle ilişkisi. **Eğitim ve Bilim**, 25(115), 57-64.
- Talu, N. (1997). **Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Weinstein, C. E. (1998). Assessment and training of student learning strategies. R.R. Schemek (Ed.), **Learning Strategies and Learning Styles** (ss. 291-316). New York, N.Y.: Plenum Press.
- Weinstein, C. E. ve Mayer, R. E. (1986). The teaching of learning strategies. M. C. Wittrock (Ed.), **Handbook of Research on Teaching** (3. baskı, ss. 315-327). New York: Macmillan Company.
- Weinstein, C.E. ve Meyer, D.K. (1994). Learning strategies, teaching and testing. T. Husen ve T.N. Postlethwaite (Ed.), **The International Encyclopedia of Education** (2. baskı, ss. 3335-3340). Oxford: Pergamon Press.